

Izhaja vsak de-
lavnik popoldne

CENE PO POŠTI:

za celo leto K 144—
za pol leta K 72—

V UPRAVI STANE MESEČNO K 10—

NOVIČAS

Uredništvo in upravljalstvo v No-
vicih: ulica 3. maj, 5. — Telefon:
uredništvo 344. 53 — Telefon:
upravljalstvo 344. 328

CENE PO POŠTI:

za četrt leta K 36—
za en mesec K 12—

DELAVSKI LIST

POSAMEZNA ŠTEVILKA 80 VIN

Boj za šolo.

Iz govora dr. Gosarja na 34. seji kon-
stituantne.

Imamo še člen 16., ki govori o šoli. Mi smo stavili tozadevno svoj predlog, o katerem mislim, da je mnogo, mnogo libe-
ralnejši od predloga ustavnega odbora. Razloge za to svojo trditev Vam bom ta-
kaj navedel.

Naš princip je: država, ki ima nalogo, skrbiti za materialno blagostanje, naj se
briga za umsko in za socialno-etično izo-
brazbo. Moralna vzgoja, ki se tiče social-
nega življenja, je stvar, ki zanima tudi dr-
žavo, in zato se mora tudi država za njo
brigati. K temu pa moram dodati, da tudi
ta umska in socialno-etična izobrazba ne
sme biti protivna verskim načelom posa-
meznih državljanov. Versko in splošno
etično vzgojo, ki ne posega neposredno v
socialno življenje, pa naj država prepusti
roditeljem. (Medklic: »Prepuštila je roditel-
jem.«) Ni prepuštila, gospoda moja! Ho-
čem takoj dokazati.

Predsednik dr. Ivan Ribar (zvoni):
Gospodine poslaniče, opominjam Vas po-
novno, da je vreme Vašog govora več iz-
maklo. Molim Vas, da završite.

Poslanec dr. Andrej Gosar: Bom hitro
gotov. V Vašem ustavnem načrtu stoji:
»Nastava je državna.« S tem, gospoda mo-
ja, ste žalili načelo, ki ste ga sami posta-
vili v začetku, da je namreč znanost svo-
bodna. Vi ste dali s tem državni monopol
nad vsem poukom. To se ne da zagovar-
jati. To čisto jasno nasprotuje osnovnim
principom svobode. Če imajo namreč starši
pravo, da odločajo o verski in splošno
etični vzgoji svojih otrok, ne moremo do-
puščati, da bi bil pouk izključno monopol
države.

Vaš ustavni načrt ima tudi to-le do-
ločbo glede šolskega pouka:

»Sve škole moraju davati moralno
vaspitanje i razvijati državljansku svest
u duhu narodnog jedinstva i verske strp-
ljivosti.«

Vstico pozneje pa beremo:

»Verska nastava daje se po želji rodi-
telja odnosno staralaca podvojeno po vero-
ispovedima, a u saglasnosti sa njihovim
verskim načelima.«

Gospodje! Če pravite, da se daje ver-
ski pouk po želji roditeljev in da mora biti
v soglasju z verskimi načeli, je to nekaj,
kar ni potrebno, ali pa pomeni, da v zgo-
ra citiranem odstavku izraz »moralno vaspitanje«
ne vsebuje versko-moralne vzgo-
je, ampak nekako splošno moralo, nekaj,
kar se ne da definirati. Gospodje! Če go-
vorimo o moralni vzgoji, moramo tudi čis-
to jasno povedati, kaka naj bo ta vzgoja:
ali naj bo v skladu z nauki te ali one vere,
če hočete tudi sekte, ali magari celo etične
družbe. V vsakem slučaju moramo imeti
nekaj stalnega.

Beseda o verski strpljivosti pa kaže
v zvezi z določbo o verskem pouku, da Vi
hočete, naj bi se splošni pouk vršil tako,
da bi vodil v verski indiferentizem ter da
bi bil vsled te »strpljivosti« protiven vsa-
kemu verskemu duhu. Vsaka vera je po
svojem bistvu nestrpna. (Veliko ugovarja-
nje v centru.) Rečem še enkrat: Vsaka ve-
ra je po svojem bistvu nestrpna. Če Vi, go-
spodje, tega ne razumete, potem sploh ne
razumete, kaj je vera. (Ugovori.)

Predsednik dr. Ivan Ribar (zvoni):
Gospodine poslaniče, opominjam Vas
breči put, da je vreme Vašog govora več
isteklo. Izvolite završiti.

Poslanec dr. Andrej Gosar: Bom ta-
koj gotov. Vsaka vera ima v sebi tendenco,
da se razširi; vsaka vera trdi, da je edino
prava. Če to trdi, mora biti nestrpna. Zato
pa Vaša zahteva po verski strpnosti nima
drugega smisla, nego da hočete mladino
vzgojati v nekem duhu, ki ni ne verski, ne
brezverski, ki je nekaka (Medklic: »Limona-
dala!«) da, limonada.

Kakor rečeno, smo se mi postavili na
stališče, da se ima država brigati samo
za umsko in socialno-etično vzgojo in da
se ima vse drugo prepustiti staršem. Iz te-
ga pa nujno sledi, da morate dopustiti pri-
datno šolo. (Medklici v centru: »Saj jih
dopuščamo!«) Ne dopuščate jih. Stilizacija
solah je za vsakega jurista čisto jasno ten-
denca. Ta stilizacija vsebuje omejitve
privatnih sol. Te šole bodo po tej določbi

nekak »tolerabile«, nekaj, kar se v gotovih
izjemnih slučajih še dopušča, toda v sploš-
nem je pouk državen. To je proti osnovnim
principom demokracije. (Poslanec dr. Mom.
Ivanič: »U Engleskoj su sve gimnazije pri-
vatne!«)

Če bi utegnil, bi se hotel malo podrob-
neje baviti s predlogom socialnih demokra-
tov, ki stoje na stališču, da se določbe gle-
de vere v šoli sploh črtajo iz ustave. Od-
krito moram reči, da je ta predlog liberal-
nejši od vladnega načrta. A zopet moram
reči, da tega predloga mi ne moremo spre-
jeti, ker smo mnenja, da ima verska vzgoja
tudi za državo velevažen pomen in da mo-
ra tudi država versko vzgojo podpirati.

Predsednik dr. Ivan Ribar
(zvoni): Opominjam Vas več četrti put da
izvolite završiti.

Poslanec dr. Andrej Gosar:
Prosim samo še par minut. — Zadnji sta-
vek v 13. členu se glasi:

»Manjinama druge rase i jezika daju
se osnovne škole na njihovom materinskom
jeziku pod pogodbama, koje će propisati
zakon.«

Opozarjam samo na dejstvo, da je vsa-
ka manjšina že s tem, ker je manjšina, v
slabšem položaju nego večina. Kdor je v
manjšini, se mora učiti tujega jezika, a tu-
di v gospodarskem oziru je na slabšem;
zato, gospoda moja, stojim na stališču, da
moramo biti proti manjšinam pravični.
Dajmo jim pravice, ki jim gredo! Oni osta-
nejo še vedno v slabšem položaju nego mi
kot večina v državi. Vsaj njihovih pravic

jim ne odrekajmo! Zakaj dokler ne bo pra-
vice v nas, je tudi ne bomo doživeli izven
nas. In ne smemo pozabiti, da imamo še
mnogo naših bratov izven naših meja. To
je zadosten razlog za to, da damo v naši
državi manjšinam najdalekosežnejše pra-
vice.

Predsednik dr. Ivan Ribar
(zvoni): Gospodine poslaniče, izvolite od-
mah završiti. Vaše vreme govora je več
davno prošlo.

Poslanec dr. Andrej Gosar:
Saj takoj končam. Iz vsega povedanega sle-
di jasno, da oddelka II. kakor ga predlaga
načrt ustavnega odbora, ne moremo spre-
jeti, ker ne odgovarja osnovnim principom,
ki jih je pred več ko 100 leti spravila v
življenje francoska revolucija: principom
enakosti, bratstva itd. Zlasti pa ne odgo-
varja principom demokracije, marveč veje
iz vseh teh predlogov duh — lahko rečem
— duh Metternichov. Človek se nehoče spo-
minja, ko čita ta oddelek, na policaje in
žandarje. Gospoda moja, danes po svetovni
vojni ne smemo več debatirati o tem, ali
hočemo biti demokratični ali ne. Pred 100
leti je bilo mogoče o tem razpravljati, ka-
kor je danes mogoče razpravljati o soci-
alizmu in o izvedljivosti modernih sociali-
stičnih zahtev. Toda sedaj po svetovni vojni
ni več debate o tem, da mora vladati v na-
ši državi popolna demokracija. Gospoda
moja! Ako hočete, vrnite se v 19. vek, mi
ostanemo v 20. stoletju in gremo naprej.
(Odobranje in ploskanje na desnici. Go-
vorniku čestitajo.)

Vesnič umrl.

LDU Belgrad, 29. maja. (ZNU) Presbi-
ro poroča iz Pariza: G. Milenko Vesnić je
umrl.

LDU Belgrad, 29. maja. (ZNU) Pres-
biro poroča iz Pariza: G. Milenko Vesnić
je včeraj popoldne ob 16. nanaglooma umrl
v klubu Union, odkoder so ga takoj pre-
nesli v poslaništvo. Dasiravno je bil Nj.
Vis. prestolonaslednik regent Aleksander
v Parizu v najstrožjem inkognitu, je prišel
v poslaništvo in izrazil soproggi Vesnićevi
svoje sožalje. Tudi predsednik francoske
republike je po šefu predsedstvenega ka-
bineta izrazil svoje sožalje. Ravnotako so
prišli v poslaništvo in izrazili svoje sožalje
ministrski predsednik, šef protokola, ita-
lijski in španski veleposlanik in mnogo-
številne ugledne osebnosti. Pogreb bo
prejkon v torek. Dan pogreba se bo defi-
nitivno določil danes sporazumno z rav-
nateljstvom pisarne ministrstva za zuna-
nje posle.

LDU Belgrad, 29. maja. (ZNU) Pres-
biro poroča iz Pariza: Ko se je zvedelo o
smrti G. Milenka Vesnića, je ministrski
predsednik Briand takoj brzojavil g. Paši-
ću ter mu izrazil iskreno sožalje in žalost
radi izgube, ki je zadela kraljevino SHS s
smrtjo njenega eminentnega zastopnika v

Parizu, ki si je stekel za vojne velike za-
sluge za zavezniško stvar. Tudi g. Four-
nier je posejil soproggi Vesnićovo in ji iz-
razil svoje sožalje.

Belgrad, 30. maja. (Izv.) 28. t. m. ob
4. uri popoldne je umrl v Parizu naš po-
slanik dr. Milenko Vesnić. Pokopan bo na
držayne stroške v Parizu, pozneje pa se
njegovo truplo prepelje v Belgrad. — Dr.
Milenko Vesnić se je rodil l. 1863. v Novo-
pazar. Sandžaku. Študiral je v Belgradu
in Monakovem, kjer je dovršil pravo in
napravil doktorat. Živel je dalje časa tudi
v Angliji. 1891 je bil imenovan za sekre-
terja pri srbskem poslaništvu v Carigradu,
od koder se je vrnil v Belgrad in bil po-
stavljen za ministra pravde. L. 1901. je šel
kot poslanik v Carigrad. On je vodil tudi
pogajanja glede konkordata med Srbijo in
Vatikanom. Kot politik ni bil globok, tem-
več po vzoru Angležev jako okreten in se
je znal iz vsake situacije izvleči. On je
prvi, ki mu je uspelo stvoriti radikalno-
demokratsko vlado, kar je delal po Paši-
ćevih navodilih. Njegova krivda je, da smo
v prid Italije izgubili večino brodovja Av-
stro-Ogrske. Tudi njemu je bila ideal Veli-
ka Srbija in je temu primerno tudi deloval.

Pašić bo odstopil.

Belgrad, 30. maja. (Izv.) V političnih
krogih se govori, da bo Pašić takoj po
sprejetju ustave podal demisijo, ker sma-

tra, da bo s tem dovršen program njegove-
ga kabineta.

Ljudsko glasovanje na Salzburškem.

LDU Salzburg, 29. maja. (Dun.KU)
Ljudsko glasovanje radi priklopite k
Nemčiji se je po dosedaj došlih poročilih
vršilo po vsej deželi brez kakih posebnih
pripetljajev. Oficial. oblastva se ljudskega
glasovanja niso v nobenem oziru udeležo-
vale. Glasovanje je imelo zato popolnoma
zaseben značaj. Po izidu, ki ga je proglasil
župan Preuss ob 19. na Rezidenzplatzu
je po došlih vesteh bilo oddanih v 85 ob-
činah 68.210 glasov, od katerih je bilo za

priklopitev 67.533 glasov, proti pa 677
glasov. V mestu Salzburgu se je izjavilo
za priklopitev 20.135 glasovalcev, proti pa
255.

LDU Salzburg, 29. maja. (Dun. KU)
Po vesteh, ki so dosepele do 23. ure o gla-
sovanju na Salzburškem, je bilo v 119 ob-
činah oddanih 86.527 glasov, in sicer 85.406
za in 749 proti. 372 glasov je bilo neveljav-
nih. Iz 39 občin še manjkajo podatki.

Francozi za Bolgare.

LDU Belgrad, 29. maja. (ZNU) Iz So-
fije poročajo: Profesor Meillet je na pote-
vanju preko Sofije sporočil bolgarskemu
ministru za prosveto, da je sklenila fran-
coska vlada, sprejeti devet bolgarskih di-
jakov na svoje stroške v francoska vseučil-

lišča. Ta sklep francoske vlade, v katerem
vidijo Bolgari iskrene želje Francije, uve-
sti zopet intelektualne zveze med obema
državama, je izzval globok vtis in hvalež-
nost bolgarskega naroda napram Franciji.

DEMISIJA ŽELEZNIŠKEGA MINISTRA.

Belgrad, 30. maja. (Izv.) Velizar Jan-
ković je poslal ministrskemu predsedniku
Pašiću pismo, v katerem mu javlja, da mu

na noben način ni več mogoče sodelovati
v kabinetu. Kot najresnejši kandidat za
ministra saobračaja se imenuje Andrija
Šanić.

Boj za Šlezijo.

LDU Opole, 28. maja. (Wolff.) Polo-
žaj je z malimi izjemami po vsej Gornji
Šleziji neizpremenjen. Iz Nemčije v Gliwi-
ce odposlani vlak z živili, ki sta ga spre-
mljala angleški in italijanski častnik s šesti-
mi vojniki, so v Labutu postavili vstaši ter
zaplениli dva vagona z živili. Službeni
prostori železniškega ravnateljstva v Ka-
towicah so bili v noči od 23. na 24. t. m.
obstreljevani z minami. Oboroženi vstaši
so 25. t. m. oplenili na kolodvoru v Kato-
wicah 30 osebnih in tovornih vagonov. Po-
ročila o grozodejstvih, ki so jih vršili
Nemci nad poljskimi ujetniki v Nizi, so
brez podlage.

LDU London, 28. maja. (Wolff.) »Ti-
mes« poročajo iz Opola, da je trditve, da je
v Gornji Šleziji vzpostavljen red, popolno-
ma napačna. Pravi položaj je resnejši ka-
kor kdaj prej. Vsakemu italijanskemu
častniku je danes nemogoče, pokazati se v
vrstah poljskih ustašev, ne da bi bil zadr-
žan, ogrožen ali pa opsovan po poljskih
vstaših, ki se več ne brigajo za povelja
svojih voditeljev in ki smatrajo Angleže
in Italijane samo za zaveznike Nemcev.

LDU Berlin, 29. maja. (Wolff.) Zdru-
žene zveze domovini zvestih Gornješlezij-
cev so priredile danes popoldne v Lust-
gartnu veliko zborovanje, katerega se je
udeležilo nad 100.000 mož in žensk. Na
zborovanju, ki je bilo naperjeno proti polj-
skemu gospodarstvu in proti pasivnosti ali-
irancev, so govorili zastopniki vseh
strank, voditelji strokovnih organizacij iz
Vratislave, Katowic in Opola ter gornje-
šlezki komunisti, ki so se vsi strinjali v
obsojanju postopanja Poljakov in aliranc-
cev.

LDU Pariz, 29. maja. (DKU) Diploma-
tični poročevalec lista »Chicago Tribune«,
Henry Wales, javlja, da je poslaniški svet
poslal včeraj naročilo interalirani komisiji
v Opolah, naj predloži enoten načrt za de-
litev spornega gornješlezkega ozemlja v tri
odseke. Ta odločitev je začasna do prihod-
njega sestanka vrhovnega sveta v Boulogni,
ki bo v 14 dneh, in velja kot provizorična
rešitev problema.

LDU Rim, 29. maja. (Dun. KU) Kakor
ugotavlja »Tribuna« z ozirom na polemiko
pariškega tiska, je italijanski zunanji mini-
ster grof Sforza predložil zavezniškom for-
malen predlog za rešitev gornješlezkega
vprašanja. V predlogu niso določene de-
markacijske črte ali sploh posameznosti.

LDU London, 28. maja. (Dun. KU)
»Daily Telegraph« poroča, da se položaj na
Poljskem, ki je nastal vsled odstopa zuna-
njega ministra kneza Sapiehe, smatra kot
zelo usoden, ker demisija dokazuje, da jav-
no mnenje na Poljskem na vsak način one-
mogoča politiko zmernosti glede gornje-
šlezkega vprašanja.

LDU London, 29. maja. (DKU) Po ve-
sti Reuterjevega urada sta angleški in ita-
lijanski član medzavezniške glasovalne ko-
misije za Gornjo Šlezijo sedaj predložila
veleposlaniški konferenci formalen pred-
log, naj se Gornja Šlezija razdeli v tri pa-
se, ki naj jih zasedejo Poljaki, Nemci in za-
vezniki.

Socializem in krščan-
stvo.

ODGOVOR G. URATNIKU.

V »Napreju« št. 117 in 118 je Filip
Uratnik v člankih, ki slovejo »študije o so-
cializmu in politiki načel problem izvan-
redne važnosti. On se sprašuje nič več in
nič manj, more-li moderni socializem spre-
jeti za svojo etično podlago krščanski sve-
tovni nazor? V to svrhu je treba preje od-
govoriti na vprašanje, je li svetovni nazor
sploh potreben za socializem in tretje vpra-
šanje: ali ima ta svetovni nazor biti materi-
alistična ali kakšna druga filozofija ali pa
religija, to se pravi vera, ki predstavlja pri-
znanje transcendentnega počela vesoljstva.

Socialistični člankar si ne upa dati na
nobeno iz teh vprašanj določnega odgo-
ra. Samo eno se mu zdi gotovo, da ima so-
cialistična družba bodočnosti biti koncem
koncev gospodarska organizacija, urejena
na podlagi etičnih načel. »V okviru materi-
alističnega svetovnega nazora pa so ravno
etična načela, torej podlaga socialistične
družbe, brez vsakega temelja. Zato sociali-

zem novega idealizma nujno zahteva. Pa Uratnik gre še delj, kategorično trdeč, da bo treba, »da se postavi socializem v okvir določenega svetovnega nazora.« Vendar se kmalu zatem vprašuje, ni li vprašanje, ali naj se socializem postavi na podlago etičnih načel, čisto neodvisno od vsakega svetovnega nazora. »Etične sile so prvotne sile, temelje v človeški naravi, so zakoniti pojavi našega razumnega bitja, zato ne potrebujejo utemeljitve iz kakšnih transcendentnih svetovnih nazorov. Na to si potem sam odgovorja tako, da materialistični etični nazor te naravne etične sile ubija, da vodi do boja in disharmonije z njimi, da torej socializem, če naj je etično utemeljen družabni red bodočnosti, materializem a priori izključuje. Socializem, o katerem je Uratnik trdil, da nujno »zahteva nove vere,«, »novega idealizma,«, »svetovnega nazora,«, se ima omejiti na to, da »goji vse etične ali npravne sile v človeku, kar je seveda v smislu zgornjih izjav tudi brez vsake višje vere, brez transcendentnega idealizma, brez nadracionalnih svetovnih nazorov možno. Zato ni treba več kakor primitivnih etičnih pojmov samopremagovanja, socialnega sočutja in spoštovanja pred nečim višjim, za kar zadostuje naravna religija v svoji najpreprostejši obliki. Spričo tega je težko razumljivo, zakaj govori Uratnik toliko o krščanstvu, oziroma o krščanskem socializmu, o novi veri, ki bo po izrecnem zatrdilu člankarja morala biti nekaj višjega in zadovoljivejšega, nego je krščanstvo, ne pa zgolj kak sistem naravne morale?

Uratnik čuti potrebo globljega, čisto religioznega, v pravcu krščanskih smernic gibajočega se svetovnega nazora za bodočo človeško družbo, nima pa poguma odločno odklanjati tisto nevtoralno stališče, ki ga socializem v svoji konkretni zgodovinski obliki nasproti temu zavzema, dasi sam na nekem mestu to nevtoralnost označuje za napačno. Glavni razlog pa, zakaj krščanstvo ne more preboleti, je ta, da vanj ne veruje, dasi vsa njegova razprava dokazuje, da med krščanstvom in socializmom ni nobenega načelnega notranjega protislovja. Zanimiva pa je Uratnikova konstatacija, da se socializem zato ne more sprijazniti s katoličanstvom-krščanstvom, »ker sodobni meščanski svet in z njim pretežna večina delavstva v dogmatične podlage katolicizma-krščanstva ne veruje.« Ta razlog je seveda ničev tembolj, ker bi ravno delavski sloji imeli največ notranjih razlogov za to, da se spoprijaznijo z dogmami, ki jih je zavrgla kapitalistično-materialistična meščanska družba. Iz Uratnikove trditve pa bi sledilo, da je delavstvo obvezano zavračati dogme krščanstva zato, ker jim ne sledi več me-

ščanstvo, kojega ideologijo proletariati sicer zavrača.

Kljub temu se Uratnik zopet in zopet vrača h krščanstvu. Pričakovali bi, da nam vsaj v glavnih obrisi oriše tisti svoj novi idealizem, ki bo zadovoljil duhovne težnje in srčne potrebe bodoče brezrazredne človeške družbe, katerih krščanstvo ni moglo. Mesto tega nas pošilja k Dostojevskemu. Raskolnikov, pravi, se mu zdi simbol historičnega socializma, Sonja simbol kršč. socializma. Raskolnikov je na podlagi dedukcij iz svojega materialističnega svetovnega nazora prišel do nasprotja z etičnimi temelji človeške nature, z vesoljskim etičnim redom, kar ga privede do katastrofe, reši se pa tako, da se vrne k veri Sonjini.

Do sem je vse res. Vsa nedoslednost člankarjeva se pa pokaže, ko Raskolnikovo duševno krizo v prid svojemu polovičarstvu izpači čisto v nasprotju z Dostojevskim in njegovimi intencijami. Trdi namreč: »S tem Raskolnikov ni prišel nazaj na ozko obzorje Sonjino, on ni postal kristjan v dobesednem smislu te besede, ali ni v tem simbolu pot modernega socializma?«

Kaj pa je, g. Uratnik, tisto ozko obzorje Sonjino? Katere so tiste preproste dogme, s katerimi je Sonja pomagala junaku do npravstvenega prepoveda? Katera je tista vera, ki ga je preustvarila v novega človeka? »Ubil sem mrčes!« pravi Raskolnikov. — »Človeka imenuješ mrčes!« vzklikne Sonja. Človeka, odpečatek božanstvenosti, odrešenega od Boga, namenjenega za večno življenje, ki bo vstal od mrtvih kakor je Kristus! In čita mu evangelije o Lazaru.

»In dejal je Jezus Marti: »Kdor veruje v mene, bo živ, čeprav umrje. In kdor živi in veruje vame, ne bo umrl vekomaj. Veruješ v to?« — Raskolnikov se sklicuje na Napoleona, na nadčloveka, na relativnost etičnih pojmov, na to, da med zlim in dobrim ni razlike metafizičnega svojstva, da namen posvečuje sredstva. — Ne! Človek je bitje neskončne vrednosti, katere ni odvisna od njegove koristnosti za družbo, ki ne sme biti nikoli sredstvo za katerikoli namen, bogopodobna osebnost, ne stvar. — »In kaj naj storim?«, vpraša Raskolnikov? — »Treba je vzeti nase svoj križ in svoj greh odkupiti. Pojdi na križpot, pokloni se in poljubi mater zemljo, ki si jo onečastil, pokloni se na vse štiri strani sveta in izpovej se pred vsemi: »Grešil sem!«

In Raskolnikov je storil tako. Katero stališče, vprašam, je širše in globlje, katero temelji bolj v dobrih svojstvih naše narave, katero nam bolj odkriva zagonekto vesoljstva, katero bolj odgovarja človeku, katero nas bolj oplemenituje, poveljuje, povzdiga nad vse vesoljstvo ostalih bitij, katero more bolj premagati temo, greh in smrt in nas

pobožanstvi, Raskolnikovo »nadčloveštvu« ali Sonjina priprosta vera o Vstalem od mrtvih, ki nas je povzdignil do božjega sinovstva?

Kdor hoče razumeti Raskolnikova, se mora poglobiti v »Karamazove«, v Aljošo, v tvornost ruskega krščanskega miselstva sploh. Našel bo, da je v preprostosti Sonjine vere tista globina, ki jo naša od racionalizma razdrobljena in razkrojena duševnost še dolgo ne bo mogla doumeti. Do te vere nas privede očičeno srce, oplemeniteno stremljenje, notranji vpogled, ki šele razsvetlijo razum, in ne narobe. »Preprosto srce doume nebo in peklo.« (De imitatione, II. 4). Tako bomo našli zopet pot do krščanstva. Toliko v naglici. — 28. maja. — F. T.

ANGLEŽI IN NAŠ KREDIT.

LDU Belgrad, 29. maja. (ZNU) Naša pooblaščenca trgovinska agencija v Londonu je obvestila ministrstvo za trgovino, da so vse angleške tvornice ustavile oddajanje blaga in da so vse angleške banke prenehale eskomptirati menice naših državljanov. Ta ustavev vsega kredita je nastala, kakor poroča agencija, radi tega, ker večina naših trgovcev ni izpolnila pravočasno svojih obveznosti napram angleškim tvrdkam.

ZASEBNE BOLNICE — PODRŽAVLJENE!

LDU Belgrad, 28. maja. (ZNU) Ministrski svet je sklenil, da preidejo v državne roke vse bolnice, ki so last privatnih društev. — Iz ministrstva za nar. zdravje.

Politični dogodki.

+ Ptujskega župana socialdemokrata Lozinška je deželna vlada potrdila.

+ Minister na potovanju. Zemljoradniški poslanec Djokić in tovariši so naslovili na ministrskega predsednika Pašića vprašanje, iz katerega posnemamo: Za velikonočne praznike si je prometni minister dr. Janković dovolil izlet v Dubrovnik, seveda na državne stroške. Ta izlet je stal državo 50.000 dinarjev ali 200.000 K. Par dni prej je odpotoval v Sarajevo ministrov pomočnik inženjer Jelić. Le-ta je odredil vse potrebno, da so morali ministra po vseh postajah sprejemati s tistimi častmi, ki se izkazujejo vladarju. Vozil se je minister v posebnem vlaku s petimi salonskimi in dvema dvornima vozovoma. Na posebnem tovornem vozu je bil naložen ministrov avtomobil. Radi ministrovega vlaka so morali voziti redni vlaki z velikimi zamudami. V Sarajevu so morali ob izstopu in potem ob vstopu ministra položiti po tleh preproge s ceremonijami, ki se opravljajo članom vladarske hiše. Razen tega so spremenjali potovanje g. ministra razni pripletjaji. Tako je dal g. minister v Podloških aretirati nekega dobrovoljca, v Sarajevu pa svojega šoferja in slugo. — To se čita kot vsebina kake opere. Ne živimo zastoj pod vado najbolj lažnjive demokracije, ki je kdaj zlorabljala to ime.

Dnevni dogodki.

— Finančni minister je izdal naredbo, po kateri ni nihče dolžan sprejeti pri izplačilih v državnih blagajnah ali posameznikov več kot 50 dinarjev v novčanicah po 1 dinar, niti več kot 25 dinarjev v novčanicah po pol dinara in več kot 10 dinarjev v novčanicah po četrt dinarja. Glavne državne blagajne, pokrajinske, okrožne in srezke ter finančne in davčne uprave so dolžne na zahtevo posameznikov zamenjati ta drobni denar v neomejenih količinah z večjimi novčanicami Narodne banke.

— Poljudni zdravstveni tečaj v Trbovju. V četrtek dne 2. junija ob pol četrti uri zvečer predava dr. R. u s o alkoholizmu. V nedeljo 5. junija ob 10. uri dopoldne predava dr. Demšar o spolnih boleznih za moške in v četrtek 9. junija dr. Gregorič o spolnih boleznih za ženske ob pol šestih zvečer. Prof. dr. Zalkar bo svoje predavanje o zaščiti dece in mater ponovil, in se bode ta dan in ura kasneje naznanila.

— Stavbeni načrti zagrebske občine. Zagrebska mestna občina zgradi ribjo tržnico, v kateri bo velik bazen, v katerem bo prostora za pol vagona živih rib. Ribe bodo potem vsak dan na prodaj. Dalje se peča zagrebski občinski svet z načrti za zgradbo velike nove klavnice, ki bo stala do 100 milijonov kron. Z zgradbo začno še letos.

— Izgubljena je bila dne 17. maja v mešanem vlaku Rakek-Ljubljana, torba z zelo važnimi dokumenti. Prosi se najdite-

lja, da pošlje vsaj dokumente na uradništvo »Novega Časa«. Ostalo lahko obdrži.

Ljubljanski dogodki.

Ij Pokrajinski zbor Jugoslovanske Matice. Včeraj dopoldne in popoldne se je vršilo v Mestnem domu manifestacijsko zborovanje našega najvažnejšega obrambnega društva »Jug. Matice«. Zborovanja se je udeležilo nad 500 ljudi, med njimi okrog 200 delegatov pokrajinskih podružnic, ki jih je v Sloveniji 52. O delovanju in namenu Jug. Matice so podali predsednik, tajnik in g. dr. Fornazarić zanimive referate. Iz poročila blaginječarke povzamemo, da je imela Matica do 1. maja t. l. dohodkov 1.016.671,29 K in izdatkov 525.987,80 kron, torej 490.683,49 K prebitka. Na poldanskem zborovanju so se razmotrivala razna aktualna vprašanja in se je o posameznih predlogih vnela prava živahna debata. Konečno je bil izvoljen pokrajinski odbor, sestojč iz 14 ljubljanskih in 10 zunanjih odbornikov.

Ij Mestno kopališče. Od obiskovalcev kopališča v Kozeljah smo dobili več priporočil o slabem stanju mestnega kopališča, o nečistosti in drugih neprijetnostih. Bilo bi skrajni čas, da se merodajni faktorji za to pozanimajo in ukrenejo vse potrebno.

Ij Iz blaznice pobegnili. Tomazin Danica, služkinja, okoli 15 let stara, pristojna v Rako pri Krškem je pobegnila iz blaznice pri sv. Jožefu in se potika okoli. Se prosi, da se jo vstavi in odda imenovanemu zavodu.

Ljubljanska poroka.

ROPAR POLLAKOVEGA OTROKA.

Danes so se pričele pred tukajšnjim deželnim sodiščem porotne razprave. Kot prvi je prišel na red ključavničar Rudolf Satler, ki je bil pred meseci odvedel Pollakovega sinčka, da bi potem od očeta izsilil odkupnino. Razpravo vodi predsednik deželnega sodišča dr. Oton Papež. Obtožnica zagovarja dr. Zupanc.

Obtožnica navaja, kako je Satler 16. februarja t. l. prišel v šolo na Komenskega cesti k učiteljici I. razreda in jo prosil, naj takoj odpusti domov Pollakovega sinčka Antona, češ da je oče ponesrečil in želi otroka še enkrat videti. Nič hudega sluteč je učiteljica Satlerju, ki je nosil črna očala, izročila otroka. V tem je pa Karol Pollak prejel pismo, v katerem mu neznan pisec naznanja, da je njegov sin Tonček v oblasti družstva »Črne roke«, ki zahteva za otroka 60.000 dinarjev odkupnine, drugače ga ne bo videl nikdar več, zlasti še, ako bi se zatekel za pomoč na policijo. Pollak je v skrbi za otroka poslal svojega uradnika Webra z denarjem na kolesu na označeni naslov — v Keršičevo gostilno o Šiški. Tu Weber ni našel nikogar, pač pa so mu povedali, da je prišel neki deček vprašat po nekem zavotku. Weber je šel zopet na ulico in tu opazil nekega človeka, ki je oddaleč opazoval. Šel je za njim, a neznanec je začel bežati. Weber ga je pa na kolesu dohitel in spoznal v njem bivšega uslužbenca Pollakove tovarne ključavničarja Rudolfa Satlerja. Ta se je takoj priznal za krivca in prosil Webra, naj ga ne izda. Weber mu je obljubil, a predvsem naj mu izroči dečka. Satler je povedal, da je otrok v gostilni Ferfila, kjer ga je Weber tudi dobil in odvedel domov.

Obtoženec na razpravi vse taji in pravi, da se na nič ne spominja; pravi, da je vsled neke bolezni izgubil vsak spomin. Pove pa, da je bil nekaj časa ključar v zaporih šentpeterske vojašnice ter je kot tak pomagal ubežati italijanskemu vohunu Rakuš.

ČLUDNA OPROSTITTEV.

Sodišče je stavilo porotnikom več vprašanj glede krivde tu dodatno vprašanje če je bil Satler duševno zmeden. Porotniki vsa vprašanja o krivdi potrdili, potrdili pa tudi z 8 proti 4 glasovom vprašanje o zmedenosti. Vsled tega je sodni dvor Satlerja oprostil.

Ta oprostilna razsodba je napravila na vse jako mučen vtis. Porotniki sami so bili konsternirani, ker so mislili, da so Satlerja spoznali za krivca.

Dodatnega vprašanja očitno niso razumeli.

Odgovorni urednik Anton Marinko.

Izdaja konzorcij »Novega Časa«.

Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

E. Bulwer:

Poslednji dnevi v Pompejih.

Rdečici na Egipčanovem čelu je sledila smrtna bledest. Ozrl se je nazaj, naprej, naokoli, da se prepriča, ako ni nikogar blizu; nato pa je uprl svoje mračne oči na svečenika, in njegov pogled je bil tako grozen in preteč, da bi ga nikdo ne mogel mirno prenesti, kogar ne bi navdajala tako vnetja in sveta gorečnost kakor Apecida. Mladi svečenik pa se ga ni ustrašil ter mu ponosno kljubovalno pogledal v oči.

»Apecid,« je rekel Egipčan s tresočim in tihim glasom. »Pazi se! Kaj je ono, kar nameravaš storiti? Ali si govoril — pomisli, prevdari, predno odgovoriš — pod vplivom nagle jeze brez gotovega cilja ali iz kakega določenega namena?«

»Jaz govorim po navdihnenju pravega Boga, češkar služabnik sem sedaj,« je odgovoril kristjan pogumno, »in ker vem, da je človeški razum z Njegovo pripomočjo že določil konec tvojemu svetohlinstvu in tvojemu čaščenju zlobnega duha; predno bo solnce trikrat izšlo, boš izvedel vse! Temni čarovnik, trepetaj in zdravstvuj!«

Vse divje in mračne strasti, katere je podedoval od svojega rodu in svoje dežele, in katere je s svojo prijazno zvitostjo in hladnim modroslovjem le slabo prikrival, so divjale v Egipčanovih prsih. Razne misli so mu rojile po glavi; pred seboj je videl močno oviro celo postavni zvezi z Jono — Glavkovega tovariša in pomočnika v boju, ki je preprečil njegove namere — sramotilca svojega imena — pretečega oskrnjevalca boginje, kateri je služil, ko ni veroval vanjo — človeka, ki namerava v bližnjem času javnosti razkriti vse njegove prevare in grehote. Njegova ljubezen, njegovo ime, da, celo nje-

govo življenje je morebiti v nevarnosti — zdelo se mu je, da je bil celo dan in ura določena za kak naklep proti njemu. Iz besedi spreobrnjenca je spoznal, da je Apecid sprejel krščansko vero, in poznal je neukrotljivo gorečnost, ki je vodila privržence te vere. Tak je bil njegov sovražnik; zagrabil je svoj stilus — ta sovražnik je bil v njegovi oblasti! Nahajala sta se pred svetiščem; še enkrat se je ozrl naokoli; nikogar ni videl blizu — mir in samota sta ga enako zapeljevala k zlobnemu dejanju.

»Umri torej v svoji drznosti!« je zamrmral; »proč ovira, ki se zoperstavlja moji osodi!« In ravno, ko se je mladi kristjan obrnil, da bi odšel, je Arbak vzdignil svojo roko visoko nad levo ramo Apecida in dvakrat sunil z ostrim orožjem v njegova prsa.

Apecid se je zaboden v srce zgrudil na tla — zgrudil se je brez glasu, celo brez ječanja, ob vznemirjenju svete kapele.

Arbak je za trenutek gledal z divjim živalskim veseljem zmage nad svojim sovražnikom. Kmalu pa se je spomnil popolnega pomena nevarnosti, v kateri se je nahajal; skrbno je obrisal svoje orožje z dolgo travo in s samim oblačilom svoje žrtve, potegnil plašč okolo sebe, in je ravno hotel oditi, ko je videl po cesti prihajati ravno pred seboj postavlo mladega človeka, čigar koraki so se čudno zibali in opotekali; mirna mesečina je sijala na njegov obraz, ki se je videl v njenih bledečih žarkih brez vsake barve kakor mramor. — Egipčan je spoznal v obrazu in postavi Glavka. Nesrečni in blazni Grk je prepeval neko noro pesem brez vsake zveze, sestavljeno iz odlomkov raznih slavnostnih in svetih pesmi brez vsakega reda.

»Ha!« si je mislil Egipčan, ko je na mestu spoznal njegovo stanje in njegov strašni vzrok, »tako torej, peklenska pijača deluje in usoda te je pripeljala semkaj, da starem dva svoja sovražnika naenkrat!«

JOSIP OLUP
Ljubljana, Stari trg štev. 2

priporoča svojo veliko zalogo raznega
manufakturnega blaga in izgotovljenih oblek
vsake vrste za moške in dečke, kakor tudi perilo. Obleke po naročilu se izvršujejo po najnižjih cenah.
Solidna postrežba!